

- Президента України від 27.04.2011 № 504/2011 [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://www.president.gov.ua/docs/283_1.pdf.
6. Про схвалення Концепції реформування місцевих бюджетів: розпорядження
 7. Кабінету Міністрів України від 23.05.2007 № 308-р // Офіційний вісник України.-2007.-№ 38.-с.12.-ст.1526.
 8. Finance for Growth: policy choices in a volatile world: WB Publications, 2001. -212 p.
 9. Financial Structuring of infrastructure Projects in the Public-Private Partnerships: An Application to Water Projects [Електронний ресурс].- Режим доступу: <http://iadb.org/sds/doc/FSOIP%20COMPLETO.pdf>.

Demyanyuk A. V.

Ph.D in Economics

Ternopil National Economic University, Ukraine

SUPPORT SYSTEMS AND TECHNOLOGIES OF BUDGET PROCESS AT THE LOCAL LEVEL IN THE CONTEXT OF TRANSFORMATIONAL CHANGES

Дем'янюк А. В.

к. е. н.

Тернопільський національний економічний університет, Україна

СИСТЕМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ І ТЕХНОЛОГІЇ БЮДЖЕТНОГО ПРОЦЕСУ НА МІСЦЕВОМУ РІВНІ В КОНТЕКСТІ ЗДІЙСНЕННЯ ТРАНСФОРМАЦІЙНИХ ПЕРЕТВОРЕНЬ

The article deals with the present essence and theoretical aspects of support systems and technologies of budget process at the local level. Current problems of budget execution procedures are overviewed and directions for improvement of support systems and technologies of budget process at the local level in the context of transformational changes are proposed.

Keywords: *budget process at the local level, support systems of budget process, technologies of budget process.*

У статті розглянуто сутнісно-теоретичні аспекти систем забезпечення і технологій бюджетного процесу на місцевому рівні. Узагальнено сучасні проблеми здійснення бюджетних процедур та запропоновано напрями удосконалення систем забезпечення і технологій бюджетного процесу на місцевому рівні в умовах трансформаційних перетворень.

Ключові слова: *бюджетний процес на місцевому рівні, системи забезпечення бюджетного процесу, технології бюджетного процесу.*

В умовах трансформаційних перетворень важливого значення набуває розширення сутнісної характеристики бюджетного процесу на місцевому рівні з виокремленням його стадій, процедур, технологій та систем забезпечення.

Зазначимо, що стадії бюджетного процесу мають якісні особливості, відрізняються за специфікою і його властивостями та передбачають складання проекту, розгляд й ухвалення рішення про бюджет, його виконання і звітування про виконання. Процедури бюджетного процесу варто розглядати як офіційно встановлений, узвичаєний порядок здійснення, виконання, оформлення дій з розробки бюджетної стратегії та політики, планування, виконання бюджету і звітування про його виконання й оцінки ефективності бюджетної політики. Отже, в кількісному відношенні та за якісними характеристиками процедури, на відміну від стадій, відрізняються, оскільки вони охоплюють дії, які передують складанню бюджету і є завершальними після звітування про виконання бюджету щодо визначення реалістичності бюджетного процесу.

Технології бюджетного процесу містять сукупність прийомів, методів та способів розробки, прийняття і реалізації бюджетних рішень під час виконання кожної окремої процедури. Здійснення бюджетного процесу за стадіями й процедурами з використанням сучасних технологій можливе за умови наявності ефективних систем його забезпечення.

Системами забезпечення визначено комплекс взаємопов'язаних та функціонуючих систем для досягнення реальності виконання зобов'язань із реалізації бюджетних процедур. У складі систем забезпечення бюджетного процесу доцільно виокремити системи: організаційного, інформаційного, кадрового, технічного, програмного і фінансового забезпечення.

Водночас необхідним є виокремлення поняття «бюджетний процес на місцевому рівні», який важливо розглядати як регламентовані й скоординовані між усіма рівнями влади системи забезпечення, технології, процедури, стадії складання і розгляду проектів місцевих бюджетів, їхнього затвердження, виконання та внесення до них змін, підготовки, розгляду і затвердження звітів про їхнє виконання з урахуванням стратегічних потреб розвитку адміністративно-територіальних утворень і залученням інститутів громадянського суспільства.

В результаті дослідження сутнісно-теоретичних й організаційних засад реалізації бюджетних процедур на місцевому рівні можливим є визначення проблем та окреслення перспектив модернізації бюджетного процесу. Метою удосконалення систем забезпечення і технологій бюджетного процесу має стати зміцнення фінансової основи місцевого самоврядування, посилення впливу системи формування місцевих бюджетів на соціально-економічний розвиток та покращення добробуту громадян.

Особливістю бюджетного процесу в Україні є існування великого переліку цільових програм на місцевому рівні, фінансування котрих повинно здійснюватися за рахунок бюджетних коштів в умовах їх недостатніх обсягів. З метою оптимізації фінансування вищезазначених програм за допомогою механізму середньострокового бюджетного планування можна було б провести реальний аудит державних цільових програм в контексті визначення їх пріоритетності [1, с. 325].

Необхідність удосконалення систем забезпечення і технологій бюджетного процесу на місцевому рівні зумовлена рядом проблем, серед яких:

- широкий перелік задекларованих державою соціальних зобов'язань;
- нерівномірність темпів соціально-економічного розвитку адміністративно-територіальних формувань;
- недостатній обсяг дохідної частини місцевих бюджетів;
- високий рівень дотаційності місцевих бюджетів;
- недосконалість системи прогнозування доходів та видатків місцевих бюджетів на наступний бюджетний період і розроблення прогнозу середньострокових показників місцевих бюджетів.

Вирішення проблем бюджетного процесу на місцевому рівні можливо досягти шляхом здійснення таких етапів реформування:

- планування місцевих бюджетів повинно здійснюватися на середньострокову перспективу;
- запровадження програмно-цільового методу планування та виконання бюджетів;
- зменшення диспропорцій соціально-економічного розвитку адміністративно-територіальних формувань;
- запровадження дієвих форм бюджетного контролю.

Важливо зазначити, що здійснення реформування бюджетного процесу передбачає удосконалення і розроблення технологій в частині розробки бюджетної стратегії, включаючи визначення частки фінансових ресурсів на місцевому рівні, що розподіляються через бюджетний механізм; оцінки ефектів, ефективності бюджетної політики, реалістичності досягнення її мети, реалізації завдань, очікування ризиків, загроз і впливу на бюджетну безпеку; забезпечення здійснення процедур бюджетного процесу.

Використання сучасних технологій бюджетного процесу на місцевому рівні можливе за умови існування ефективних систем забезпечення, які характеризуються складністю розгалуження і багаторівневістю функціонування. Це передбачає інтегрованість організаційного забезпечення бюджетного процесу на місцевому рівні за ієрархічною

будовою; за системою організаційного забезпечення управління соціально-економічним розвитком адміністративно-територіального формування; за місцевими органами виконавчої влади, з однієї сторони, та органів місцевого самоврядування й інститутів громадянського суспільства з іншої сторони; за складом і рівнем взаємодії стадій бюджетного процесу. Ефективність систем забезпечення бюджетного процесу на місцевому рівні визначається взаємодією її складових, своєчасним виявленням та розв'язанням конфліктів інтересів для досягнення окресленої мети.

За період незалежності нашої країни більша частина галузей економіки, залежно від політичних орієнтирів, ставала пріоритетною щодо бюджетного фінансування в різні періоди часу. Що стосується правильності вибору й встановлення впливу на перебіг соціально-економічних процесів, то визначення цих пріоритетів набувало суб'єктивного та часто суперечливого характеру і не базувалося на економічному підґрунті. Водночас за мету було встановлено виконання поточних завдань та не передбачалося досягнення стратегічних цілей суспільного розвитку. Хоч кількість бюджетних пріоритетів переважно була достатньою, між окремими їхніми складовими існувала невідповідність, передусім між політикою податковою і бюджетною. Фактично сама ідея пріоритетності втрачала значення, тому вона не могла сприяти ефективній реалізації досягнення стратегічних цілей, адже вибір певного механізму або галузі підтримки стосувався значної кількості об'єктів та призводив до розпорошення обмежених бюджетних ресурсів [2, с. 14].

Через непостійність моніторингу бюджетних пріоритетів в Україні, особливо на місцевому рівні, з метою їхнього корегування, тобто вибору механізмів, які у визначений період сприятимуть максимальному виконанню адміністративно-територіальними формуваннями своїх функцій як у короткостроковій, так і довгостроковій перспективі, ускладнюється реалізація суспільних інтересів. Структура видатків місцевих бюджетів України за останні роки відображає переважаючу роль видатків соціального спрямування, що показує реальні пріоритети на місцевому рівні.

Варто зазначити, що використання кількісних методів аналізу для вибору пріоритетів бюджетної стратегії та політики на місцевому рівні має ряд важливих аспектів. Серед них найістотнішим є управління процесом формування доходів місцевих бюджетів, виявлення основних чинників і резервів, які визначають їхній обсяг, та кількісний аналіз, прогнозування й планування на основі багатоваріантних фінансових розрахунків. Завдання кількісної оцінки потребує застосування економетричних методів та імітаційного моделювання у подальших дослідженнях.

Для здійснення кількісного аналізу тенденцій прогнозування доходів і видатків місцевих бюджетів України доцільно використовувати ретроспективні показники запланованих та фактичних доходів у відповідному загальному обсязі доходів і видатків місцевих бюджетів України. Побудова економетричних моделей з використанням програмного продукту STADIA дає змогу побудувати прогнозні моделі доходів та видатків місцевих бюджетів України, визначити прогноз залежності запланованих і фактичних показників бюджету та дослідити причинно-наслідкові взаємозв'язки дохідної й видаткової частин бюджету [3, с. 151].

Удосконалення систем забезпечення і технологій бюджетного процесу на місцевому рівні важливо здійснювати шляхом:

- запровадження середньострокового планування дохідної й видаткової частин місцевих бюджетів з урахуванням стратегічних планів соціально-економічного розвитку адміністративно-територіальних формувань;
- формування місцевих бюджетів на основі розмежування бюджетних повноважень між рівнями влади відповідно до наявних бюджетних ресурсів та здійснення децентралізації в контексті зміцнення фінансової бази на місцевому рівні;
- реконструкції системи регулювання міжбюджетних відносин щодо зменшення розриву міжтериторіального розподілу бюджетних коштів;

— посилення контролю за виконанням місцевих бюджетів стосовно забезпечення прозорості бюджетного процесу на засадах розвитку демократичних і ринкових процесів в Україні.

Література:

1. Михайленко С. В. Бюджетний менеджмент: стан та оцінка ефективності : монограф. / С. В. Михайленко. – Одеса : ВМВ, Друк Південь, 2010. – 400 с.
2. Лисяк Л. В. До питання про пріоритети бюджетної політики / Л. В. Лисяк // Міжнародна банківська конкуренція: теорія і практика: зб. тез доп. II Міжнародної науково-практичної конференції (31 травня – 1 червня 2007 р.) / Державний вищий навчальний заклад «Українська академія банківської справи Національного банку України». – Суми, 2007. – С. 14 – 16.
3. Іващук О. Т., Кулаїчев О. П. Методи економетричного аналізу даних у системі STADIA: Навч. посібник / О. Т. Іващук, О. П. Кулаїчев – Тернопіль: ТАНГ, 2001 – 151 с.

Savchuk S. V.

Ph.D. in Economics

Ternopil National Economic University, Ukraine

THE MAIN DIRECTIONS OF MODERNIZATION OF ORDER FORMING AND LOCAL BUDGETS ADMINISTRATION UNDER THE CONDITIONS OF MARKET ECONOMY

Савчук С. В.

к. е. н.

Тернопільський національний економічний університет, Україна

ОСНОВНІ ВЕКТОРИ МОДЕРНІЗАЦІЇ ПОРЯДКУ ФОРМУВАННЯ І ВИКОНАННЯ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ В УМОВАХ РИНКОВОЇ ЕКОНОМІКИ

The article deals with the necessity of practice forming improvement and local budgets administration within budget decentralization. The main directions of modernization of order forming and local budgets administration within budget decentralization were revealed.

Keywords: *local budgets, local budgets revenues, local taxes and duties, budget transfers, budget decentralization.*

У статті обґрунтовано необхідність удосконалення практики формування і виконання місцевих бюджетів в Україні в умовах ринкової економіки. Окреслено основні вектори модернізації порядку формування і виконання місцевих бюджетів в контексті здійснення бюджетної децентралізації.

Ключові слова: *місцеві бюджети, доходи місцевих бюджетів, місцеві податки і збори, міжбюджетні трансферти, бюджетна децентралізація.*

В умовах ринкової економіки в Україні гостро постає необхідність модернізації порядку формування та виконання місцевих бюджетів. Тому, одними з головних питань, які потребують невідкладного розгляду та вирішення, є дослідження проблем формування та виконання місцевих бюджетів та пошуку шляхів їх розв'язання. Адже саме від правильної організації та послідовного здійснення бюджетного процесу на місцевому рівні залежить економічна та соціальна стабільність, забезпечення належного рівня життя населення, що характеризує рівень соціально-економічного розвитку регіону. Тому особливого значення набуває ефективне використання коштів місцевих бюджетів як одного з найбільш дієвих інструментів з метою створення сприятливого фінансового клімату та забезпечення економічної рівноваги на місцевому рівні.

Аналіз чинної практики формування місцевих бюджетів в Україні свідчить про недостатні обсяги власних та закріплених доходів для належного фінансування власних та делегованих повноважень органів місцевої влади. Це спричинює збільшення частки міжбюджетних трансфертів у структурі доходів місцевих бюджетів, що призводить до зниження мотивації органів місцевого самоврядування щодо збільшення обсягу залучення власних фінансових ресурсів. Таке зростання ролі трансфертів при формуванні доходів